

Over het

Christendom

Jan Bauwens Serskamp 2013

Over het christendom

Jan Bauwens

Serskamp

2013

D/2013/Jan Bauwens, uitgever

1.

Mensen met kennis delen met de dieren het ongeluk dat zij door de massa, die hen immers niet verstaat, voor brabbelaars worden gehouden, zoals ook de Griekse en Romeinse veroveraars in de Oudheid de vreemde volkeren die zij onderwierpen, 'barbaroi' noemden of 'barbaren'.

De massa begrijpt slechts de grove taal van het geweld, het draagvlak voor het natuurlijke recht van de sterkste dat in de cultuur maatschappelijk wordt ingebed en tegen hetwelke het christendom in opstand kwam met een tegencultuur. En dit is dan de oorsprong van 'links': de revolte vanuit een gloednieuw ethisch perspectief dat ontspringt aan het getuigenis van een even nieuwe vorm van leven.

Edoch, onbegrepen door de massa en aldus ook onderhevig aan het hoger beschreven ongeluk, werd het christendom alras verkracht: met behoud van zijn naam werd het feitelijk vervangen door een allesbehalve christelijke staatsgodsdienst, een ultrarechtse cultuur van gedweë onderwerping aan de wereldse en derhalve

ook duivelse machten. Adieu, opening uit deze donkere spelonken naar een lichtende hemel! Adieu, overstijging van de kerker van het dierlijk lijf! Adieu, koningschap der Schoonheid en der kunst dat enkel nog gedoogd wordt mits de tol van armoede en spot! Vaarwel, Waarheid die gelogenstrakt wordt door een blinde vrouwe Justitia; Goedheid, voorgewend door wie slechts op verschalking mikken!

Als het christendom blijft bestaan, dan zal het nimmer zijn in 's werelds stenen kathedralen doch veeleer in de greppel en de goot. Als er christenen blijven bestaan, dan zullen zij geen militaire salarissen opstrijken voor wat zij verrichten *ad maiorem Dei gloriam*, doch schulden zullen zij torsen op hun schouders naar het voorbeeld van de Heiland. En de verrijzenis van het vlees zal, zoals het staat geschreven, zich pas voltrekken via de heilige weg van het kruis.

En al het overige, de glasramen inclus, de marmeren zuilen in wiens schaduwen de bedelaars wonen, het goud en de mirre, de wierook, de torens: alle macht zal Hij ver-

horen die hem een korte wijl heeft overheerst.

Toen de duivel Christus meenam op een hoge berg en hij Hem de wereld toonde en Hem die ook beloofde in ruil voor een knieval jegens het kwaad, verzette de Heer zich opvallend genoeg niet tegen de aanspraak die de duivel maakte op zijn macht, want die was terecht. Sinds de zondeval immers is de wereld in de handen van de duivel en om die reden kan een wereldse kerk het christendom nimmer huisvesten en verliest die in de wereld de strijd tegen het kwaad. Maar wat is daar nu van aan, van al die 'fantastische' verhalen?

De theologie wordt irrationeel genoemd in de zin van vloekend met het gezond verstand, maar daar zijn wel enkele serieuze kanttekeningen bij te maken. Want zou het inderdaad niet zo kunnen zijn dat hier het hoger beschreven ongeluk aan de orde is dat de mensen met kennis met alle dieren delen? Is het niet mogelijk, ja, zelfs waarschijnlijk, dat de verheven wijsheid door een massa onnadenkenden voor gebrabbel wordt gehouden?

2.

De roep die daar ineens weerklinkt, vertelt ons dat er in de buurt een uil zit. We zien de uil niet maar we horen wel een roep waarvan we weten dat hij van de uil afkomstig is omdat we de uil al samen met zijn roep hebben gezien en gehoord. De uil roept om zichzelf verder uit te dragen dan slechts de plaats waar hij zelf lijfelijkelijk aanwezig is. Met zijn roep maakt de uil zich groter dan hij lijfelijkelijk is. De roep van de uil is niet de uil zelf maar wel een exponent van de uil, het is daarom als het ware een geestverschijning van hem en hij veroorzaakt die zelf met een ademstoot. *Adem* in het Grieks is *psychè*; in het Hebreuws *ruah*. Zonder het te weten roept de uil aldus zijn eigen naam: *Oehoe*. De eigen naam is het allereerste woord, en de betekenis van dat woord is de bezitter van de naam, het is diegene die de naam roept, diegene die ademt of leeft. Het eerste woord ontstaat door een bewuste want een geaccentueerde ademhaling; het eerste woord zegt in feite: “Ik ben hier!” of “Ik ben!”. Er is dus niet alleen het lichaam, er is ook nog de ziel, en de ziel is de bevesti-

ging van het lijfelijke bestaan; de geest is het antwoord op het leven.

3.

Dat de geest het complement is van het leven blijkt ook meteen uit het feit dat elk wezen refereren kan naar alles en naar iedereen behalve naar zichzelf – wat tevens het befaamde probleem van de zelfreferentie voortbrengt. De geest is met andere woorden gevuld met alle mogelijke objecten – inbegrepen het lijf waarin hij huist – terwijl hij zelf het subject blijft dat nimmer voorwerp van zichzelf kan zijn. De denker kan niet denken aan zichzelf zonder daarbij zichzelf ook te vervormen tot louter een gedachte en derhalve is hij veroordeeld om slechts te denken aan alles wat hij zelf níet is, wat meteen inhoudt dat de geest van het lichaam altijd strikt onderscheiden blijft.

Er is dus het stoffelijke lichaam, waarin een onstoffelijke geest huist, die gevuld is met onstoffelijke gedachten aan stoffelijke lichamen en aan nog andere stoffelijke dingen waartoe hijzelf dus niet en nooit behoren zal. Maar de geest, die het antwoord op het leven is, verenigt zodoende

wel de onstoffelijke gedachte met het stoffelijke lichaam dat die gedachte voorstelt, precies zoals de uil of de Oehoe zichzelf verenigt met zijn roep – zijn naam, “Oehoe” – omdat hij die zelf voortbrengt als de bevestiging van wie en wat hij is of dus als zijn eigen complement of geest.

Die vereniging waarvan sprake weerspiegelt zich nu in de tekst die wij kennen als het Woord van God, meer bepaald in de zin *dat het Woord, Vlees geworden is*. En voegen we hier vooral aan toe dat, precies zoals “Oehoe” de naam is van de Oehoe of de uil die zijn eigen roep of naam voortbrengt om zichzelf aldus uit te breiden, ook God zichzelf voortdurend uitbreidt middels de productie van zijn naam die niet slechts een woord is of een ademstoot maar wel zijn eigen Zoon. *Jezus* is derhalve de naam van de Naam van God.

En zo krijgen we ook een beeld van God zelf: het stoffelijke lichaam verhoudt zich tot de geest (de naam) die aldus de stof in een onstoffelijke vorm bevatten kan, precies zoals Jezus Christus zich verhoudt tot God aangezien de eerstgenoemde de naam is van de laatstgenoemde: de eerst-

genoemde is de naam, de roep, het voortbrengsel of de zoon van de laatstgenoemde. En zo ijl als een naam is vergeleken bij diegene van wie hij de naam is, zo ijl is ook de Mensenzoon of ons eigen vlees en bloed vergeleken bij diegene van wie hij de naam is – God. Nog anders uitgedrukt: zoveel keren als de stoffelijke bezitter van zijn naam 'echter' of tastbaarder is dan zijn wonderige naam, zoveel keren is ook God 'echter' dan zijn zoon van vlees en bloed, de Mensenzoon of de mens.

4.

Westerlingen verwonderen zich nogal eens over wat zij bestempelen als een schromelijk gebrek aan moreel besef wanneer zij de handel en wandel observeren van mensen die tot heel andere beschavingsgroepen behoren dan de hunne. Sommigen wijten dan hun verwondering - of eerder hun verontwaardiging - aan een gebrek aan begrip van het zogenaamde relatief karakter van morele waarden. Daarbij zien zij echter maar al te gauw het absoluut unieke karakter van de eigen morele gemeenschap over het hoofd en vaak

beseffen ze ook niet meer dat het goede waarin zijzelf geloven uit het christendom afkomstig is. Want de naastenliefde, niet alleen jegens het eigen volk maar jegens alle mensen en zelfs jegens zijn vijanden, kentekent slechts het christendom en wanneer in vreemde beschavingen het stelen en bedriegen voor de meest normale zaken doorgaan, dan is dat alleen te wijten aan het feit dat men aldaar nog helemaal onwetend is omtrent de liefde. Waar in vreemde beschavingen slechts solidariteit bestaat binnen de eigen bende, is in het christendom die 'bende' niets anders dan de ganse mensheid.

Mensen kunnen op grond van hun onderlinge verschillen onenig zijn, maar dit leidt uiteindelijk tot niets omdat geen twee mensen gelijk zijn en dat ook nooit kunnen worden. Daarentegen kon uitgerekend het besef van dit wrede lot allen verbinden omdat allen erin delen, maar dan wordt uiteraard wel het inzicht in die lotsverbondenheid vereist. De liefde begint immers waar mensen zich lotgenoten weten, en zo doet vooreerst het doordringende besef van de sterfelijkheid de liefde ontbranden, en zij probeert daar meteen

een mouw aan te passen: de doem die rust op de wil tot zelfbehoud ontsteekt de voortplanting die werk maakt van het soortbehoud, hetwelke reeds geheel natuurlijkerwijze zelfopoffering vereist.

Edoch, te geloven dat dit goede natuurlijke voorbeeld spontaan zou gevolgd en uitgebreid worden binnen de menselijke beschavingen, blijkt al te voortvarend. Binnen de westerse gechristianiseerde cultuur sijpelen immers van buiten uit tegenkrachten binnen die de bloei ervan indijken en zelfs dreigen teniet te doen. Waar alles en allen natuurlijkerwijze het leven tomeloos nastreven en vieren, zijn er vandaag die menen dat zij hierop een rem dienen te zetten en zij prijzen niet alleen abortus aan dat intussen alom een geheel legale praktijk wordt: er gaan nu ook stemmen op die pleiten voor het doden van kinderen nadát zij geboren zijn, en wel in toonaangevende wetenschappelijke vaktijdschriften zoals *Journal of Medical Ethics*. De titel van een recent artikel in dat blad luidt: *After-birth abortion: why should the baby live?* en daarin wordt gesteld dat er eigenlijk geen enkele 'geldige' reden bestaat om abortus niet uit te brei-

den naar een toepassing op baby's die reeds geboren zijn. (1) Het erge is nu dat er in deze kwestie met de logica zelf helemaal niets aan de hand is omdat zij geheel onwetend voortbouwt op het drijfzand van het ongeloof. Dat de unieke mens door God gewild en geschapen wordt bij de conceptie is immers een geloofszaak en waar dat geloof ontbreekt, ontbreekt eveneens de liefde in dewelke men zich over de piepjonge medemens ontfermt. Men dient zich met andere woorden goed te realiseren dat waar de liefde ontbreekt, de moord een doodgewone zaak zal blijken. Wordt de liefde eenmaal opgeschort, dan is in feite reeds alle kwaad geschied.

5.

Het geloof in de maakbaarheid van mens en wereld is niet zomaar een geloof naast elk ander, want maakbaarheid veronderstelt een maker, terwijl in dit geval uiteraard de mens wordt bedoeld, zodat het maakbaarheidsgeloof in wezen neerkomt op de zelfvergoddelijking van de mens vanuit zijn categorieke afwijzing van het opperwezen. En dit zou nu best een keuze zoals elke andere kunnen zijn, ware het

niet dat de categorie van het maken of het ontwerpen helemaal niets gemeen kan hebben met wat men onder schepping dient te verstaan. Om te beginnen beperkt elke constructie zich tot een (her)samenstelling van reeds bestaande zaken tot een vooraf uitgedacht geheel, waarbij het reeds *a priori* zo is dat dit geheel nooit ofte nimmer een levend wezen kan zijn, laat staan een wezen dat kon zeggen: "Hier ben ik!" In een constructie kan mits enige kennis van enkele natuurwetten bijvoorbeeld een rivier een eindje worden omgeleid, maar noch het water noch de zwaartekracht die het in de bedding houdt, kunnen worden geconstrueerd: men kan de natuurlijke gegevens pas voor de eigen kar spannen op voorwaarde dat men er eerst volledige gehoorzaamheid aan biedt. De gigantische en tevens bijzonder gevaarlijke vergissing om het geschapene voor een constructie te aanzien, grondt in de identificatie van het eigen beperkte begrip van de werkelijkheid met de werkelijkheid als zodanig: men houdt zijn waan voor werkelijkheid. Omdat wij zelf dingen kunnen 'maken', in de betekenis van 'samenstellen', projecteren wij soms

verkeerdelijk de eigen maaksels op het geschapene en gaan wij dan geloven dat de dingen slechts constructies zijn, dingen gemaakt door een 'grote maker' die daartoe de grondstoffen voorhanden heeft zoals een bakker beschikt over gist, water, meel en vuur.

Mensen kunnen uiteraard pogingen ondernemen om geschapen dingen na te maken, maar het landschap van de kunstschilder, hoe treffend de gelijkenis voor het ongeofende oog ook moge zijn, is en blijft slechts een reductie van de levende natuur tot een smeersel van verf op een lapje linnen. Een *trompe-l'oeil* is eveneens de gemotoriseerde kar op wielen of eenderwelk instrument: menselijke maaksels zijn en blijven dode dingen die hun zin ontleenen aan de ontwerper voor wie zij een instrument zijn of dus een verlengstuk van zijn handen, wat betekent dat zij zonder deze handen niet eens kunnen bestaan.

De schop is bijna letterlijk een verlengstuk van onze handen, maar dat zijn de klauwen aan onze handen ook, en verder verlengen onze vingers onze armen en zijn het onze armen die ons lichaam uit-

breiden vanaf de romp. Wie dan probeert uit te vissen wát het uiteindelijk is dat al die verlengingen nodig blijkt te hebben - daar 'het' zich dan toch onophoudelijk lijkt uit te breiden, te beginnen bij één enkele cel, naar een volkomen lichaam toe, dat zich dan op zijn beurt bedient van allerlei tuigen alsook maatschappijen, wetenschappen, technologieën en zo voort - die stuit ten langen leste op een persoon, een ziel, een wil of een kern, een misschien wel onuitwisbare kern.

De 'kern' waarvan sprake is ons willens nillens ernst omdat principieel elkeen moet geacht worden verantwoordelijk te zijn voor wat hij doet: waar die eis wegvalt, regeert in geen tijd de absolute chaos die alles en allen vernietigt en vernielt. Met de erkenning van het bestaan van de toerekenbare of de verantwoordelijke persoon, staat of valt immers de rechtspraak welke de orde in een maatschappij in stand houdt, en met die orde staat of valt de maatschappij, mét de maatschappij staat of valt de enkeling, of beter: leeft of sterft de enkeling. Kortom: met het al dan niet erkennen van de ziel staat of valt het leven. En dat wil ontegensprekelijk het-

zelfde zeggen als dit: als wij niet geloven in het bestaan van de ziel, dan kunnen wij niet leven - dan kunnen wij ook louter biologisch helemaal niet bestaan.

6.

Indien de schepper een loutere 'maker' was en dus een 'constructeur', dan waren al zijn schepsels verlengstukken van zijn handen en dan hadden zij zonder hem ook geen bestaan, precies zoals de schop geen zin en dus geen wezen of geen bestaan heeft zonder de mens die deze als een verlengstuk van zijn handen aanwendt. Maar de schepper is geen loutere constructeur en zo zijn ook zijn schepselen geen verlengstukken van zijn wezen en ze zijn dan ook helemaal niet afhankelijk van hem in hun bestaan. Dat zijn schepselen ook zonder hun schepper verder kunnen, getuigt alleen maar van de echtheid van de schepping. Men ziet zelfs in de natuur een afbeelding van deze dan toch bij wijlen bijzonder tragische realiteit: de kinderen kunnen niet zonder hun ouders op de wereld komen maar eens de ouders oud worden en sterven, blijft de kroost helemaal ongehinderd voortbestaan; soms ziet men

hoe de nieuwe generatie, eenmaal zij de kindertijd ontgroeid is en al het bruikbare genetisch materiaal in zich heeft opgeslagen, de ouders gewoon van zich afstoot omdat deze als nutteloos en belastend worden beschouwd.

Dat de schepselen zich van hun schepper kunnen afwenden zoals ondankbaren zich afwenden van hun ouders eens zij hen niet meer nodig hebben om fysiek verder te bestaan, illustreert dat de schepping geen constructie is en dat de schepselen geen tentakels van de schepper zijn: de hele natuur bestaat op zichzelf vanaf het ogenblik dat zij geschapen werd en de schepper dringt zich aan zijn schepping helemaal niet op omdat hij die uit liefde schiep en derhalve wil dat zij volkomen van de vrijheid kan genieten welke één met het bewustzijn is - het besef er te zijn. Om de waarachtigheid van de band met zijn schepselen zuiver te weten van elke vorm van vleierij die immers natuurlijkerwijze optreedt waar minderen zich tegenover meerderen verhouden, verschijnt de schepper aan zijn schepselen noodzakelijkerwijze als de mindere, de dienaar of de machteloze en hij is dat ook werkelijk -

het is de prijs die hij betaalt voor de waarachtige liefde en die hij ook graag betaalt omdat er zoals Paulus in zijn brieven zegt, zonder de liefde helemaal niets is.

In de ontmoeting zelf van de schepper met zijn schepselen, viert hij dan ook samen met hen de liefde waaruit hij alles en allen schiep, en wel andermaal noodzakelijkerwijze in de gedaante van de caritas of de naastenliefde. In tegenstelling tot het natuurlijke recht van de sterkste, is de band tussen schepper en schepsel, die zich uiteraard boven de natuur zelf verheft en die een band van liefde is, vrij van rechten en enkel gericht op de plichten die de liefde oplegt aan allen die in haar delen. De liefde immers is niet langer verzamelend en verwervend maar daarentegen louter schenkend en scheppend; aldus lijkt zij wel het tegendeel van de bodemloze put waaraan de nooit tevreden zuchten refereren - zij gelijkt daarentegen op de bron. Haar meest volmaakte afbeelding vindt men diep in de natuur gegrift als het leven zelf dat immers, meer nog dan een waterbron, het zaad voor steeds weer nieuw bestaan zonder einde uit zichzelf op doet spruiten.

Die handelen uit liefde, eisen voor zichzelf geen rechten op doch zij blijken enkel bekommerd om hun plichten welke immers aan de liefde zelf ontspringen. De wereld wil dat zij als dwazen doorgaan, alvast in de ogen van de liefdelozen wiens lot het is voor immer onvoldaan te zullen blijven.

Mensen met kennis delen met de dieren het ongeluk dat zij door de massa, die hen immers niet verstaat, voor brabbelaars worden gehouden.

(27.01-25.02.2013)

Noten:

(1)

<http://jme.bmj.com/content/early/2012/03/01/medethics-2011-100411.short>